

NIMBY i anàlisi econòmica

Modest Fluvià i
Ricard Rigall-i-Torrent

Sostenibilitat ambiental i viabilitat econòmica no són termes antagònics, com massa sovint i massa superficialment es pressuposa. Al contrari, abunden els exemples en que ambdós objectius apunten en la mateixa direcció, per exemple en moltes activitats turístiques (FLUVIÀ, 2005) o en ecosistemes on la interacció home-medi natural és molt estreta, com són notablement els ecosistemes de muntanya (FLUVIÀ i RIGALL, 2010).

D'altra banda, la bona tradició en anàlisi econòmica, aquella que conforma el raonament i la lògica de l'anàlisi, no sols no és contrària a les postures conservacionistes, sinó que sovint s'hi ha anticipat en uns quants decennis i no són estranys els casos en què les aportacions econòmiques es mostren superiors, tant en termes lògics com en capacitat empírica, a algunes destacades contribucions de l'òptica conservacionista. Defensar aquesta tesi és un primer objectiu d'aquest article.

De Hotelling (1931) als informes del Club de Roma

Un dels articles més influents en l'anàlisi econòmica dels recursos exhauribles es remunta a 1931 i en fou l'autor Harold Hotelling, aleshores a la Universitat de Stanford. Reproduïm el segon paràgraf de l'article:

The feeling that these products are now too cheap for the good of future generations, that they are being selfishly exploited at too rapid a rate, and that in consequence of their excessive cheapness they are being produced and consumed wastefully has given rise to the conservation movement.

La proximitat intel·lectual d'aquestes paraules no ens ha de fer perdre de vista que foren escrites el 1931, «només» cinquanta-sis anys abans que aparegués el concepte de «desenvolupament sostenible» (Informe Brundtland, 1987, posteriorment popularitzat a la Cimera de Rio de 1992). No és l'única aportació remarcable: als anys setanta, Kenneth Boulding (1967) va popularitzar la idea de la «nau espacial terra», per referir-se al fet que vivim en un sistema tancat i finit, amb les conseqüències no sempre assumides que això comporta.

Un altre exemple remarcable d'anticipació és el principi de «qui contamina, paga», avui de lenta però constant penetració en la regulació ambiental. La paternitat intel·lectual s'atribueix a Pigou, professor d'economia a Cambridge, que proposava la idea en un text clàssic publicat en primera edició el 1920!

No sols es tracta d'anticipació, sinó d'encert. Prenem com a exemple el tractament dels recursos exhauribles que fa Hotelling el 1931 i el que es fa en els primers informes del Club de Roma dels anys setanta, considerats una de les fites científiques del moviment conservacionista.

L'informe del Club de Roma de 1972, titulat "Els límits al creixement", recull treballs de Dennis Meadows i Jay Forrester basats en la metodologia de dinàmica dels sistemes. En la part que aquí interessa —tractament dels recursos exhauribles— l'informe partia de les reserves de cada un dels recursos bàsics (petroli, gas natural, etc.) i del consum que se'n feia, assumia diferents hipòtesis de creixement d'aquest consum en funció de la dinàmica econòmica i demogràfica i calculava, finalment, el temps en què el recurs s'exhauriria. Així, s'afirmava que el petroli s'exhauriria en trenta-cinc anys i el gas natural en quaranta-cinc, entre d'altres. Es comprendrà fàcilment l'enorme enrenou d'un tal vaticini, embolcallat per desenes d'equacions i llarguíssims càlculs. De fet, aquest 2010 hauria de ser ja el tercer any sense ni gota de petroli!

L'error (afortunadament) d'aquests pronòstics respon a un fet conegut: poc temps després de la publicació de l'informe, esclata la primera guerra a l'orient mitjà i es desencadena la primera crisi petrolera, a la qual seguirà una segona als anys 1979-1980. Com a conseqüència, el preu del petroli es dispara. Un petroli molt més car incentiva l'estalvi energètic en tots els camps (per exemple, en els automòbils, a les cases), incentiva també la reutilització d'altres fonts energètiques que no eren rendibles amb un petroli barat, les prospeccions petrolíferes es fan més atractives amb un recurs més car (per exemple, el descobriment del petroli del Mar del Nord és d'aquesta època, cosa no fortuïta, és clar).

Aquets fets posaren en evidència que les bases metodològiques de l'informe eren molt febles. Preveïen només un comportament mecànic i passiu del consum de petroli i no tenien en compte ni la sensibilitat del consum al preu ni la reutilització ni les noves prospeccions. Malgrat aquesta metodologia

tan feble i rudimentària, l'informe del Club de Roma es plantejava, en fatal contrast, preguntes tan ambiciosos que ni avui podem aspirar a respondre. Una altra víctima de l'informe era la humilitat.

El de Hotelling (1931), quaranta anys abans de l'informe de 1972, és un treball fet amb molts menys mitjans, amb molta menor ressonància pública i molta menys ambició, però no té cap d'aquests defectes fatals. La metodologia és clarament més sòlida (preveu, per exemple, que el consum del recurs reacciona al preu) i les preguntes són més assenyades.

La diferència no és si un treball és més o menys conservacionista que l'altre, sinó la solidesa de les seves aportacions, cosa que el temps s'ha encarregat de demostrar. Interessa afegir que Hotelling s'inscriu dins la tradició de l'anàlisi econòmica i, de fet, és un dels papers clàssics, mentre que l'Informe 1972 s'aparta ostensiblement d'aquesta tradició.

NIMBY i NOCAB: un diàleg impossible i un desenllaç decebedor

Un segon objectiu d'aquest article té a veure amb el que s'ha anomenat NIMBY i amb un altre fenomen relacionat que aquí qualificarem de NOCAB. El terme NIMBY, Not in My Back Yard (literalment «no al meu pati de darrere»), es refereix a aquelles persones que s'oposen a ubicar alguna activitat desagradable o perillosa prop d'on resideixen però que, en canvi, no s'oposen a ubicacions alternatives. L'origen sol atribuir-se (vegeu MCFEDRIES, 2010) a Emile Travel Livezey en un article a *The Christian Science Monitor* (6 de novembre de 1980) sobre l'oposició als abocadors de residus químics. Concretament, el passatge era el següent (la traducció és nostra):

Les persones estan actualment completament al cas dels perills dels residus químics nocius. La mera idea de tenir un abocador segur a prop seu és avui dia un anatema per a la majoria d'americans. Es tracta d'una actitud a la qual els entesos es refereixen amb NIMBY.

Des d'aleshores, el «fenomen» NIMBY ha estat àmpliament analitzat en múltiples àmbits (vegeu, per exemple, FREDRIKSSON, 2000; MATEJCZYK, 2001) i ha adquirit una notable rellevància en la vida política, fins i tot s'ha atribuït aquest nom a processos força diversos. El més recent episodi que ha merescut el nom de NIMBY (novembre de 2010) ha estat la mobilització contra el tren que transportava residus al cementiri nuclear de Gorleben, al nord d'Alemanya.

Els processos NIMBY, entesos grosso modo com a defensa oportunista d'interessos particulars, no neixen espontàniament sinó que sovint són una reacció a decisions públiques, de manera que convé examinar amb atenció el procés de decisió pública. Molt rarament les decisions polítiques són sotmeses a una anàlisi cost-benefici seriosa, ni tan sols a un control objectiu de qualsevol tipus, i per tant no hi ha base per afirmar que l'alternativa proposada és la

més convenient socialment. La pràctica general és més aviat del tipus NOCAB (“Not Controlling. I Am the Boss”), és a dir, decisions administratives preses amb la legitimitat global que dóna el poder de vot cada quatre anys, però sense la disciplina concreta del contrast d’alternatives. Alguns dels processos més notoris que hem viscut a les terres de Girona i que han merescut l’anatema de NIMBY (els túnels de Bracons i la MAT, aquesta darrera lligat també a la Catalunya del Nord) són decisions NOCAB, de manera que sembla lògic preguntar-se qui és responsable de què.

Molt sovint la decisió política no contempla pagar les compensacions pels autèntics perjudicis ocasionats. Es preveu indemnització si s’expropia un terreny però no si com a conseqüència de l’actuació el terreny perd una part important de valor (vegeu, per exemple, FLUVIÀ, GARRIGA, RIGALL i SALÓ, 2009, sobre la MAT). D’aquesta manera, no hi cap garantia que la proposta que finalment es presenta sigui la més idònia socialment (per exemple, la que minimitza els costos socials si es tracta d’un projecte necessari).

Imaginem quatre possibles traçats (A, B, C i D) d’una carretera la necessitat social de la qual és innegable. Separem el costos en dues classes: els que sí que són efectivament pagats —que inclouen els costos de l’obra i els de les indemnitzacions legals— i els costos externs, que l’Administració no paga —siguin suportats pel conjunt de la societat (contaminació de l’aire, per exemple) o per grups de persones identificables (veïns de la zona, per exemple). Els costos socials són tots dos, és clar, i tots dos haurien de ser tinguts en compte a l’hora de prendre les decisions. L’Administració, però, només en paga uns i, per tant, només en tindrà present uns en el moment d’actuar. És molt probable que l’ordenació de projectes sobre base només del primer tipus de cost no sigui la que resultaria si es prenguessin en compte tots els costos socials. Els costos externs no pagats no són valorats ni tampoc els individus que suporten aquests costos. Una conseqüència indesitjable d’aquesta falta de rigor en l’actuació pública és que es tendeix a generar innecessaris moviments NIMBY.

Si ex ante s’apliquessin les compensacions correctes o, dit d’una altra manera, si les decisions polítiques passessin pel filtre de l’anàlisi cost-benefici, disminuiria molt la incidència de casos NIMBY. El matís ex ante és important: primer, perquè si es paguen les compensacions correctes, es farà el càlcul correcte i es presentarà ja la proposta socialment correcta; segon, perquè si es vol actuar merament ex post via compensacions, aquestes poden ser molt elevades si en el moment del càlcul no han estat incorporades i la proposta final no és la millor. Però, sobretot, perquè les compensacions poden ser vistes com un «suborn immoral» i no com una justa contribució al benestar comú.

Un repàs de la literatura mostra que, en efecte, les consideracions sobre les interaccions entre presa de decisions polítiques, possibles compensacions i eficiència del resultat final solen ser al centre de l’anàlisi. Així, Frey, Oberholzer-

Ge i Eichenberger (1996) analitzen les causes que poden explicar que compensar les persones afectades per la ubicació d'instal·lacions percebudes com a poc desitjables no n'incrementi la popularitat. La importància del procés de decisió política és destacable en Feinerman, Finkelshtain i Kan (2004), que plantegen la hipòtesi que un procés polític democràtic creï un mecanisme adequat per a la solució del NIMBY. Aprofundir en aquests aspectes ens portaria més lluny del que aquest article pot arribar.

En general, les actuacions NOCAB són lamentables des d'una perspectiva social. Si bé es defensen acusant de NIMBY els moviments opositors, en realitat elles són a l'origen de molts fenòmens NIMBY. Aplicar la lògica implícita en l'anàlisi cost-benefici i estendre el seu ús és la recomanació òbvia d'aquestes ratlles. De nou, la lògica econòmica no és l'oposició a vèncer, sinó l'aliat a qui recórrer.

Bibliografia

- BOULDING, Kenneth, «The economics of the coming spaceship Earth», publicat a Henry JARRET (ed.), *Environmental quality in a growing economy*, Hopkins University Press, 1966.
- BRUNDTLAND, Gro Harlem, *Our common future*, ONU, 1987.
- CLUB DE ROMA, *Los límites al crecimiento*, 1972.
- CLUB DE ROMA, *Más allá de los límites al crecimiento*, 1992.
- FEINERMAN, Eli, FINKELSHTAIN, Israel i KAN, Iddo, «On a political solution to the NIMBY conflict», *American Economic Review*, 94, 2004, pp. 369-381.
- FLUVIÀ, Modest, «Impacte del turisme sobre el territori», dins *La terra i el medi*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 2005.
- FLUVIÀ, Modest, RIGALL, Ricard, GARRIGA, Anna i SALÓ, Albert, «Assessing the social cost of electricity networks: the extra high voltage connection between Spain and France», manuscrit pendent de publicació, 2009.
- FLUVIÀ, Modest i RIGALL, Ricard, «Perspectives econòmiques de les comarques pirinenques: una mirada retrospectiva i prospectiva», *IBIX, Annals 2008-2009*, Ripoll, 2010.
- FREDRIKSSON, Per, «The siting of hazardous waste facilities in federal systems: the political economy of NIMBY», *Environmental and Resource Economics*, 15, 2000, pp. 75-87.
- FREY, Bruno, OBERHOLZER-GEE, Felix i EICHENBERGER, Reiner, «The Old Lady visits your backyard: a tale of morals and markets», *Journal of Political Economy*, 104, 1996, pp. 1297-1313.
- HOTELLING, Harold, «The economics of exhaustible resources», *Journal of Political Economy*, 39, 1931, pp. 137-175.
- MATEJCZYK, Anthony, «Why not NIMBY? Reputation, neighbourhood organisations and zoning boards in a US Midwestern city», *Urban Studies*, 38, 2001, pp. 507-518.
- McFEDRIES, PAUL, *Word Spy: The Word Lover's Guide to New Words*, <<http://www.wordspy.com/words/nimby.asp>> (consultat el 8 de novembre de 2010).
- PIGOU, Arthur C., *The economics of welfare*, Macmillan, Londres, 1920.

Roderes de tractor prop dels Ullals.